

บทที่ 4

สาเหตุและปัจจัยในการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนาม ต่อลาว และกัมพูชาระหว่างปี ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน

ในการศึกษานโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ. 2001 - ปัจจุบัน จะนำแนวคิด 3 กรอบมาใช้ในการวิเคราะห์ และอธิบายถึงสาเหตุ และปัจจัยในการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน ได้แก่ แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ของ McGowan และ Shapiro และแนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจ NETs (Natural Economic Territories)

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

การนำแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ มาใช้ในการวิเคราะห์ และอธิบายถึงสาเหตุ และปัจจัยในการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ และอธิบายให้เห็นได้ในภาพกว้าง ๆ คือ

James N. Rosnau ได้ให้คำนิยามคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชาติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยผลประโยชน์ชาตินั้น ก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของประเทศชาติ (Domestic Needs) เป็นสำคัญ

นับจากความล้มเหลวในการพัฒนาทางเศรษฐกิจตามรูปแบบของสหภาพโซเวียต ในทศวรรษที่ 70 และต้นทศวรรษที่ 80 และการใช้จ่ายงบประมาณจำนวนมาก ในการคงกองกำลังทหารของเวียดนามไว้ในกัมพูชา รวมไปถึงการเกิดภัยธรรมชาติร้ายแรงในปี ค.ศ.1977 และ 1978 สาเหตุเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเวียดนาม นำไปสู่การปฏิรูปนโยบายในการบริหารประเทศครั้งใหญ่ในปี ค.ศ. 1986 ภายหลังการปฏิรูปนโยบาย ซึ่งได้เปลี่ยนนโยบายในการบริหารประเทศมาเป็นนโยบายโด่ย เม้ย (Doi Moi) นโยบายต่างประเทศของเวียดนามเป็นนโยบายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติ

ผลประโยชน์แห่งชาติของเวียดนาม ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางความมั่นคง เวียดนามได้ใช้นโยบายต่างประเทศแบบพหุภาคีนิยม และการกระจายความสัมพันธ์ (Multilateralism and Diversification) ซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งมุ่งสู่

เป้าหมาย หรือความสำเร็จในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เวียดนามใช้ความสัมพันธ์ทางการทูตอันดี นำไปสู่การกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนา อันรวมถึงทุนที่จะเข้ามาสู่ระบบเศรษฐกิจที่เวียดนามต้องการ ส่วนผลประโยชน์อีกประการหนึ่ง คือ ผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง ภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 นายกรัฐมนตรี หวอ วัน เกียต (Vo Van Kiet) ของเวียดนาม ได้กล่าวไว้ว่า “ความล้าหลังของประเทศเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่สำคัญที่สุด”¹ ซึ่งเวียดนามก็ได้สร้าง และขยายความสัมพันธ์กับนานาประเทศ แต่ขณะเดียวกันก็รักษาความสัมพันธ์กับประเทศที่เป็นมิตรกันอยู่ก่อนแล้วอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ความมุ่งมั่นเพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของเวียดนามได้เน้นไปที่เศรษฐกิจเป็นหลัก และเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญอย่างยิ่งยวดของเวียดนามมาจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ด้านการต่างประเทศของเวียดนาม จึงดำเนินอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (Economic Diplomacy)²

นอกจากนี้ ด้วยสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับความต้องการ และความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศ ท่ามกลางกระแสของการแข่งขันและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม และรัฐต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของประเทศชาติ และประชาชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นจะต้องวางแผน และดำเนินนโยบาย ด้วยการเอื้อต่อผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เวียดนามยังคงดำเนินนโยบายการปฏิรูปทางเศรษฐกิจต่อไปอย่างไม่ลดละ เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม และความทันสมัย (Industrialization and Modernization) นำมาซึ่งสถานะ และบทบาทบนเวทีระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ลาว และกัมพูชาต่างก็เป็นประเทศยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาความมั่นคง และต่อต้านภัยคุกคามของเวียดนาม ดังที่ได้เห็นแล้วจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาในอดีต ที่มีประวัติศาสตร์ในการต่อสู้เพื่อประเทศชาติร่วมกันมา ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1930 เป็นสาเหตุให้ทั้งลาว และกัมพูชา ถือเป็นมิตรประเทศเก่าแก่ที่เวียดนามต้อง

¹ เขียน ธีระวิทย์, เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ, น. 272.

² “Deputy PM Khiem urges for effective diplomacy,” Ministry of Foreign Affairs of Vietnam, (<http://www.mofa.gov.vn/en/nr040807104143/nr040807105001/ns061127101532>), March 1, 2007.

รักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยความที่เวียดนามให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศบนพื้นฐานของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ประกอบกับลาว และกัมพูชา ก็พยายามปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศด้วยเช่นกัน การดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา จึงอยู่ในรูปแบบของการพึ่งพากันทางเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ แม้ว่าโดยศักยภาพในด้านต่าง ๆ เวียดนามจะมีความได้เปรียบมากกว่าหลายเท่าก็ตาม ทั้งนี้ เนื่องจากเวียดนามยังคงเห็นความสำคัญของลาว และกัมพูชาในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านใกล้ชิด และสถานการณ์โลกในปัจจุบันก็ทำให้เวียดนามไม่สามารถแสดงความเป็นเจ้าในภูมิภาคอินโดจีนได้อีกต่อไป การดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาในปัจจุบัน จึงอยู่ในรูปของความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และนำไปสู่การขยายความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ต่อไป

กล่าวคือ เวียดนามดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน เป็นไปตามแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติตามที่ Charles O. Lerche กับ Abdul A. Said ได้แสดงความคิดเห็นว่าผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานของทุกรัฐควรประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญ ดังนี้

เพื่อการดำรงอยู่ของชาติ ความมั่นคงปลอดภัย และการแสวงหาการกินดีอยู่ดี

เวียดนามต้องดำเนินนโยบายที่เน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน ลาว และกัมพูชาก็มีความสำคัญกับยุทธศาสตร์ของเวียดนาม แต่เวียดนามไม่สามารถดำเนินนโยบายด้วยการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือทั้ง 2 ประเทศเช่นในอดีตได้อีกต่อไป เนื่องจากการกระทำดังกล่าวอาจสร้างความไม่พอใจแก่นานาประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศของเวียดนามหยุดชะงัก เพราะเวียดนามต้องอาศัยการส่งออก การลงทุน และความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เวียดนามจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อลาว และกัมพูชา โดยใช้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งก็จะทำให้การพัฒนาของทั้ง 3 ประเทศขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน หรือก้าวตามกันไปเรื่อย ๆ ก่อให้เกิดการเสริมสร้างเสถียรภาพภายในอนุภูมิภาคอินโดจีน

เพื่อการเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ อุดมการณ์ของชาติ และการแสวงหาอำนาจ

ความต้องการในการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม และความทันสมัย ทำให้เวียดนามต้องพยายามเพิ่มบทบาทบนเวทีระหว่างประเทศให้มากขึ้น ดังนั้น แม้ว่าจะมีความเลื่อมล้ำในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ หรือในด้านอื่น ๆ ของเวียดนาม กับลาว และกัมพูชา แต่เวียดนามก็ยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือทั้ง 2 ประเทศ เพื่อการแสวงหาพันธมิตรที่ให้ความ

สนับสนุนประเทศตน ในความร่วมมือของกรอบระดับพหุภาคี (Multilateral) ต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับจากประชาคมโลกอีกด้วย

แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ของ McGowan และ Shapiro

การนำแนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศมาใช้ในการวิเคราะห์ และอธิบายถึงสาเหตุ และปัจจัยในการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ และอธิบายให้เห็นอย่างละเอียดถึงตัวแปรประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มปัจจัยภายในประเทศ ได้แก่

ตัวแปรเกี่ยวกับบุคคล

เวียดนามเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมือง มีเอกภาพสูง และมีการกระจายอำนาจ จากการเปลี่ยนผู้นำครั้งล่าสุด ภายหลังจากการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ครั้งที่ 9 ในปี ค.ศ. 2001 และครั้งที่ 10 ในปี ค.ศ. 2006 นั้นเป็นบุคคลมีภาพลักษณ์ของผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความต้องการจะปฏิรูป และพัฒนาเศรษฐกิจ

เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม นาย นง ดึก แหม่งห์ (Nong Duc Manh) ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคฯ จากการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ครั้งที่ 9 ในวันที่ 19 -22 เมษายน ปี ค.ศ. 2001 และยังคงได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามในสมัยที่ 2 จากการประชุมสมัชชาแห่งชาติพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 18 – 25 เมษายน ค.ศ. 2006

นาย นง ดึก แหม่งห์ เกิดในปี ค.ศ. 1940 จากครอบครัวของชนชาติไต ในจังหวัดบั๊ก ถาย (Bac Can) และได้เข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.

1964³ ก่อนเข้ารับดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม นาย นง ดึก แหม่งห์ ได้มีบทบาทอยู่ในคณะกรรมการเมือง (Pulitburo) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ ทั้งนี้ นาย นง ดึก แหม่งห์ ได้เป็นสมาชิกกรรมการเมืองคนแรกที่มาจากชนกลุ่มน้อย นอกจากนี้ ยังเคยดำรงตำแหน่งประธานสภาแห่งชาติด้วย

นาย นง ดึก แหม่งห์ เป็นคนรุ่นใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์โดยตรงในการต่อสู้เพื่อเอกราช และความเป็นเอกภาพของประเทศเวียดนามมาก่อน มีความพยายามที่จะผลักดันให้เวียดนามเกิดการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว ได้กล่าวไว้ว่า ต้องการที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรเวียดนามจากความยากจน และความขาดแคลน รวมทั้งต้องการจะพัฒนาเวียดนามให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และปรับปรุงความล่าช้าของระบบการบริหารราชการ (Bureaucracy) อย่างจริงจัง เพื่อให้สอดคล้องกับการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น

สำหรับตำแหน่งประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ในช่วงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

1. ประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ในช่วงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ.2001 - 2006 ได้แก่

ประธานาธิบดี เจิ่น ดึก เลื่อง (Tran Duc Luong) ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเวียดนามจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติในปี ค.ศ. 1997 โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาตินี้ได้กำหนดไว้ให้มีทุก 5 ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ปี ค.ศ. 1992 ซึ่งในปี ค.ศ. 2002 นาย เจิ่น ดึก เลื่อง ยังคงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเวียดนามอีกวาระหนึ่ง นาย เจิ่น ดึก เลื่อง นั้น เป็นผู้ที่มีความสามารถ และมีฐานอำนาจด้านสายบริหารมากกว่าสายปฏิบัติ ได้เคยดำรงตำแหน่งรองสภารัฐมนตรี และดูแลภาคเศรษฐกิจ เช่น อุตสาหกรรม ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจภายนอก การก่อสร้างสาธารณูปโภค การขนส่ง และการไปรษณีย์ นอกจากนี้ ยังดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในสมัยของนายกรัฐมนตรี หวอ วัน เกียต

³ "General Secretary Nong Duc Manh," Vietnam Embassy of the United States of America, (http://vietnamembassy.us/learn_about_vietnam/politics/leaders/general_secretary/), June 7, 2009.

นายกรัฐมนตรี ฟาน วัน ขาย (Phan Van Khai) ได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเวียดนามจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติในปี ค.ศ. 1997 และเช่นเดียวกันกับประธานาธิบดี เจิ่น ดึ๊ก เลือง คือ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเวียดนามอีกวาระหนึ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติในปี ค.ศ. 2002 นาย ฟาน วัน ขาย นั้น เป็นนักวิชาการและนักปฏิรูปที่สนับสนุนนโยบายเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ เน้นงานทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง การปฏิรูปการบริหาร (Administrative Reform) ให้การสนับสนุนการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม สนับสนุนการเกิดของภาคเอกชน อีกทั้งดูแลงานด้านเศรษฐกิจที่ เช่น ปัญหาเงินเพื่อการขาดดุลงบประมาณ การสร้างระบบธนาคารเป็นต้น

2. ประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ในช่วงดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา ระหว่าง ค.ศ. 2007 - ปัจจุบัน

ประธานาธิบดี เหวียน มินห์ เจี๊ยต (Nguyen Minh Triet) ซึ่งเป็นประธานาธิบดีคนปัจจุบันของเวียดนาม ได้รับการรับเลือกให้ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติในปี ค.ศ. 2006 ก่อนเข้ารับดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของเวียดนาม นาย เหวียน มินห์ เจี๊ยต ดำรงตำแหน่งผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ประจำนครโฮ จี มินห์ ประธานาธิบดี เหวียน มินห์ เจี๊ยต เป็นผู้มีกิตติศัพท์ในด้านของการปราบปรามการทุจริต (Corruption) และเป็นนักปฏิรูปเศรษฐกิจ

นายกรัฐมนตรี เหวียน เติง ซุง (Nguyen Tan Dung) ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของเวียดนาม ได้รับการรับเลือกให้ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติในปี ค.ศ. 2006 ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะผลักดันการปฏิรูปเศรษฐกิจ

การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่ประกอบด้วยคนรุ่นใหม่ของเวียดนาม ก็เพื่อผลให้การปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น ในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจระดับโลกมีความเคลื่อนไหวสูง นอกจากนี้ ยังสามารถทำให้ภาพพจน์ของเวียดนามดูมีความคล่องตัว และความพร้อมในการปรับเปลี่ยนนโยบายในทุกสถานการณ์ อันจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาคมโลก ถึงความมีประสิทธิภาพของเวียดนาม

ตัวแปรเกี่ยวกับผู้นำ

บุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ ประธานาธิบดี และนายกรัฐมนตรีแห่งเวียดนามนั้น จะต้องอยู่ในเงื่อนไข และต้องมีคุณสมบัติที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกลาง ต้องมีความสามารถในการบริหาร มีประวัติการทำงานที่ดี และต้องยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งลัทธิสังคมนิยม

ตัวแปรเกี่ยวกับสถาบันและองค์กร

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) ปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม พรรคการเมืองเป็นระบบพรรคการเมืองเดียว (One-Party Communist State) คือ พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Communist Party of Vietnam) ซึ่งเป็นพรรคที่ควบคุมอำนาจทั้งหมดในเวียดนาม สามารถตัดสินใจ และกำหนด วางแผน และดำเนินนโยบายทุกด้านในการบริหารประเทศ รวมถึงนโยบายด้านการต่างประเทศ ทั้งรัฐบาล และกองทัพล้วนขึ้นตรงกับพรรคฯ ซึ่งถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญสูงสุดของประเทศ และมีระบบการเมืองการปกครองที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแบบศูนย์รวม (Democratic Centralism) องค์กรทางการเมืองที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นองค์กรของพรรคฯ เรียกว่าองค์กรแนวหน้า (Front Organization)

ตัวแปรทางการเมือง

ภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอนุรักษนิยม ที่ต้องการให้ประเทศเกิดการปฏิรูปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และกลุ่มปฏิรูป ที่ต้องการให้ประเทศเกิดความเจริญก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ทั้ง 2 ฝ่ายต่างก็เห็นพ้องตรงกันให้มีการดำเนินนโยบายในการบริหารประเทศ เพื่อการปฏิรูปทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ นาย ฌัก หมีน เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามคนปัจจุบัน เป็นบุคคลที่เดินสายกลางระหว่าง 2 กลุ่ม

ตัวแปรเกี่ยวกับรัฐบาล

รัฐบาลแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี และรับรองโดยสภาแห่งชาติ (National Assembly) มีวาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี

ตัวแปรทางเศรษฐกิจ

เวียดนามมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมภายใต้ระบอบสังคมนิยมทางการเมือง หรือ ประชาธิปไตยแบบศูนย์รวม ที่เรียกว่าเศรษฐกิจตามแนวทางสังคมนิยม (Socialist – Oriented Economy) มีการสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ ใช้นโยบายเชิงรุกเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศบูรณาการเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลก ทั้งนี้ เวียดนามเป็นประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจากการประชุมสมัชชาแห่งชาติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม ครั้งที่ 9 ได้มีแผนที่จะพัฒนาเวียดนามให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2020 หรืออีก 10 ปี ข้างหน้า

ตัวแปรเชื่อมโยงอดีต-ปัจจุบัน-อนาคต

ลาว และกัมพูชาล้วนเป็นพันธมิตรกับเวียดนาม ในการต่อสู้เพื่อเป็นเอกราชจากฝรั่งเศส ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1930 จนถึงการใช้ความสนับสนุนเวียดนามในการทำสงครามเพื่อรวมประเทศ แม้ว่าจะมีข้อขัดแย้ง ปัญหา และอุปสรรคระหว่างเวียดนาม และกัมพูชา ในช่วงที่เวียดนามยึดครองกัมพูชา ระหว่างปี ค.ศ. 1978 - 1990 แต่ ณ ปัจจุบัน ทั้งลาว และกัมพูชาต่างถือเป็นประเทศที่มีมิตรภาพเก่าแก่ (Traditional Friendship) ต่อเวียดนาม

ทั้งนี้ พรรค และรัฐบาลปัจจุบันของทั้งลาว และกัมพูชา ล้วนแต่มีความสัมพันธ์อันดีกับเวียดนาม เชื่อมโยงมาตั้งแต่ในอดีตทั้งสิ้น

- รัฐบาลลาว

พลโทจุมมะลี ไชยะสอน ประธานประเทศของลาว และผู้นำพรรคประชาชนปฏิวัติลาว (Lao People's Revolutionary Party: LPRP) คนปัจจุบันได้เดินตามแนวทางของ พลเอกคำไต สีพันดอน อดีตประธานประเทศ 3 สมัย ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำที่มีอำนาจสูงสุดของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว นับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนระบอบการปกครองประเทศเป็นแบบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975 ร่วมกับ นายไกสอน พมวิหาน และนาย หนุฮัก พุมสะหวัน ต่อสู้ร่วมกันในสงครามกอบกู้เอกราช และสงครามอินโดจีนมากกว่า 3 ทศวรรษ ทั้งนี้ พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้เป็นพันธมิตรที่แนบแน่นกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมาตั้งแต่แรกเริ่มของการก่อตั้งพรรค

- รัฐบาลกัมพูชา

พรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party: CPP) กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม มีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดมานานแล้ว พรรคประชาชนกัมพูชาสืบทอดและพัฒนาจากกลุ่มการเมือง ซึ่งเวียดนามตั้งขึ้นมามีอำนาจปกครองภายหลังจากบุกรุกกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1978 นอกจากนี้แล้วผู้นำในพรรคประชาชนกัมพูชาระดับอาวุโส อาทิ นายกรัฐมนตรียุน เชน ได้เคยลี้ภัยไปอยู่เวียดนาม เมื่อแยกตัวออกจากเขมรแดง จากความสัมพันธ์ระหว่างพรรคที่สืบเนื่องกันมานี้เอง ทำให้กัมพูชา และเวียดนามมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมตรงต่อกัน

2. กลุ่มปัจจัยภายนอกประเทศ ได้แก่

ตัวแปรที่เกี่ยวกับนโยบายของประเทศอื่น ๆ

- นโยบายต่างประเทศของลาว

ลาวเน้นความเป็นอิสระในการดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก และต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่กลไกการตลาดอย่างช้า ๆ ลาวได้เน้นนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ และการค้ำน่านโยบายด้านการเมือง โดยแยกปัจจัยทางการเมืองออกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และมีนโยบายเปิดความสัมพันธ์กับทุกประเทศ

พรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุด ผูกขาดการปกครองประเทศตามระบอบสังคมนิยม พรรคฯ ได้กำหนดนโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาประเทศในการประชุมสมัชชาพรรคฯ ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนมีนาคม 2006 ให้รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยึดถือปฏิบัติ คือ ปี ค.ศ. 2020 ต้องพ้นจากสถานะการเป็นประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด ต้องมีความมั่นคงทางการเมือง และเศรษฐกิจต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ประชาชนต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากปัจจุบัน 3 เท่าตัว ส่วนปี ค.ศ. 2006 - 2010 เป็นช่วงของการเสริมสร้างพื้นฐานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้สำหรับปี ค.ศ. 2020 เศรษฐกิจต้องมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี สามารถแก้ไขปัญหาค่าความยากจนให้หมดสิ้นไป เตรียมพัฒนาบุคลากรรองรับการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ประชากรมีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 800 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อปี

รัฐบาลลาวมีการปฏิรูปเศรษฐกิจ และภาคธุรกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป มีภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็ก การดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาวมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้ได้มาซึ่งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติด้วยเหตุนี้ ลาวจึงดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์แบบรอบด้านกับทุกประเทศบนพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยไม่แบ่งแยกลัทธิอุดมการณ์ เพื่อขอรับการสนับสนุน และความช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่พรรคฯ กำหนดไว้

นอกจากการยึดมั่นบนหลักการเปิดกว้างการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ และร่วมมือกับสากลแล้ว ลาวยังเชื่อมต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านต่าง ๆ โดยอาศัยความได้เปรียบจากการเป็นประเทศเดียวที่มีพรมแดนติดต่อกับทุกประเทศในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง แต่ในขณะเดียวกัน ลาวก็เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล แม้ว่าลาวจะพยายาม

ดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ให้สมดุลเพื่อลดการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก แต่ด้วยข้อจำกัดนี้ และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ด้อยอยู่ ประกอบกับความใกล้ชิดด้านอุดมการณ์ และประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อเอกราช ทำให้ลาวมีความสัมพันธ์พิเศษกับเวียดนาม อันเป็นผลให้เวียดนามสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับลาวลาวได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันลาวได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่น จีน สวีเดน ออสเตรเลีย รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ทำให้ลาวสามารถลดการพึ่งพิงทางการเมือง และการทหารต่อเวียดนาม ทำให้มีอิสรภาพในการดำเนินนโยบายทางการเมือง เศรษฐกิจ และนโยบายต่างประเทศได้โดยเสรีกว่าในอดีต ในขณะเดียวกันลาวก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์พิเศษทางการเมือง และการทหารกับเวียดนาม เนื่องจากความสัมพันธ์ในอดีต การมีพันธมิตรทางสนธิสัญญา การมีระบบการเมืองแบบสังคมนิยมที่คล้ายคลึงกัน และที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งความสัมพันธ์ทางการเมือง และการทหารระหว่างกันนี้ ได้เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และขยายความร่วมมือในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก

- นโยบายต่างประเทศของกัมพูชา

กัมพูชายังถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาที่มีความยากจนมาก ประเทศหนึ่งของโลก ดังนั้น รัฐบาลกัมพูชาจึงให้ความสำคัญอย่างสูงสุด ต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ เพื่อมุ่งขจัดความยากจน ยกระดับคุณภาพชีวิต และความ เป็นอยู่ของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทให้ดีขึ้น ปัจจุบันรัฐบาลกัมพูชาอยู่ในระหว่างการ ดำเนินการตามแผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ (National Strategic Development Plan - NSDP) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2006 - 2010 ยุทธศาสตร์ลดความยากจนแห่งชาติ (National Poverty Reduction Strategy - NPRS) รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ (Cambodia's Millennium Development Goals - CMDGs) ซึ่งล้วนแล้วแต่มีจุดมุ่งหมายให้ กัมพูชาก้าวเดินไปสู่การพัฒนา และความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืน รัฐบาลปัจจุบันซึ่งนำ โดยนายกรัฐมนตรี ฮุน เซน ได้แถลงนโยบาย และประกาศใช้ยุทธศาสตร์สี่เหลี่ยม (จัตุโกณ) เพื่อ การเจริญเติบโต การจ้างงาน ความเสมอภาค และประสิทธิภาพในกัมพูชา ("Rectangular Strategy" for Growth, Employment, Equity and Efficiency in Cambodia) ภายหลังการจัดตั้ง รัฐบาลเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 2004

สำหรับด้านการต่างประเทศนั้น กัมพูชายึดถือการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็น กลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดตามที่ได้ประกาศไว้ต่อสภาแห่งชาติ ภายหลังจากเหตุการณ์ความ

วุ่นวายในประเทศสงบลง กัมพูชาเริ่มแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มบทบาทของตัวเองให้เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ ได้แก่⁴

การเพิ่มบทบาทในองค์การสหประชาชาติ อาทิ การสมัครเป็นสมาชิกประเภทหมุนเวียนของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ การต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของประชาคมโลก การแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ และโรคระบาดต่าง ๆ นอกจากนี้ กัมพูชายังมองว่าสหประชาชาติเป็นองค์กรสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนา และแก้ไขปัญหาภายในกัมพูชา เพื่อส่งเสริมให้การดำเนินการตามแผนพัฒนา ยุทธศาสตร์แห่งชาติ (National Strategic Development Plan - NSDP) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2006 – 2010 บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

การเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั้งในกรอบทวิภาคี และพหุภาคี โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาของนานาประเทศ และการแสวงหาประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนา การดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ การพัฒนา ด้านการศึกษา และการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ รัฐบาลกัมพูชาก็ต้องการความช่วยเหลือ และการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ ตลอดจนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลกัมพูชาจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าการค้า และการลงทุน ส่งผลให้หลังจากที่กัมพูชาเริ่มมีเสถียรภาพทางการเมืองแล้ว ได้มีดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สร้างความสัมพันธ์อันดีกับทุก ๆ ประเทศ ตลอดจนนโยบายเปิดเสรีทางการค้ามากขึ้น ลดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ลง เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของกัมพูชาให้มีการเจริญเติบโตสูงขึ้น

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศของลาว และกัมพูชา จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 ประเทศ ต่างก็ต้องรักษาความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อการพัฒนา และปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ เวียดนามก็เป็นประเทศหนึ่งที่ลาว และกัมพูชา มุ่งกระชับความสัมพันธ์ และความร่วมมือด้วย เนื่องจากเวียดนามเป็นทั้ง

⁴ “Foreign Policy of Kingdom of Cambodia,” Ministry of Foreign Affairs and International Cooperation, (<http://www.mfaic.gov.kh/foreignpolicy.php>), February 10, 2008.

ประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิด และเป็นทั้งประเทศที่มีศักยภาพในการให้การสนับสนุนทั้ง 2 ประเทศ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศร่วมกัน

- ความสัมพันธ์ของเวียดนามกับประเทศสหรัฐอเมริกา และจีน

สหรัฐอเมริกา

ภายหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศในปี ค.ศ. 1991 เวียดนามก็ต้องการกระชับความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกามาโดยตลอด สหรัฐฯ ได้ยกเลิกการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ต่อเวียดนามในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 1994 และได้ทำการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 1995 จนกระทั่งนายบิล คลินตัน (Bill Clinton) ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้เดินทางมาเยือนเวียดนามระหว่างวันที่ 16 - 19 พฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2000 นับตั้งแต่นั้นมาความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศ ก็พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2001 เวียดนาม และสหรัฐอเมริกาได้มีการทำความตกลงทางด้านการค้าร่วมกัน ส่งผลให้เวียดนามมีสถานะ “ความสัมพันธ์ทางการค้าขึ้นปกติแบบถาวร” (Permanent Normal Trade Relations: PNTR) กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้เวียดนามได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่จากสหรัฐฯ

ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2005 นาย ฟาน วัน ข่าย เป็นนายกรัฐมนตรีของเวียดนาม คนแรกที่ไม่เยือนสหรัฐอเมริกา นับจากสิ้นสุดสงครามเวียดนาม ต่อมาประธานาธิบดี เหวียน มินห์ เจี๊ยต เดินทางเยือนสหรัฐฯ ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2007 โดยถือว่าเป็นการเยือนสหรัฐฯ ครั้งแรกของผู้นำประเทศเวียดนามนับจากสงครามเวียดนามยุติลงในปี ค.ศ. 1975 ทั้งนี้ ในเดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2008 นาย John Negroponte รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ เดินทางมาเยือนเวียดนาม พร้อมทั้งได้กล่าวสรรเสริญ “ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด” ของทั้ง 2 ประเทศ

จีน

ภายหลังจากที่เวียดนามประกาศถอนกองกำลังทหารออกจากกัมพูชาภายในปี ค.ศ. 1989 และร่วมแก้ไขปัญหาทางการเมืองกัมพูชา จนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของปัญหาด้วยการบรรลุความตกลงสันติภาพกัมพูชา ณ กรุงปารีส ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 1991 การปรับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนาม และจีนก็มีพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีการกระชับความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเมื่อนาย โต เหมื่อย เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม และนาย หวอ วัน เกียต นายกรัฐมนตรีของเวียดนาม ได้เดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่ง และได้พบปะเจรจากับประธานาธิบดี

เจียง เจ๋อ หมิน และนายกรัฐมนตรีหลี เฝิง ของจีน มีการออกแถลงการณ์ร่วม 11 ข้อ อันเป็นพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนาม และจีนในระดับพรรค และรัฐ โดยทั้ง 2 ฝ่ายตกลงที่จะไม่แสวงความเป็นเจ้าไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม และจะไม่บังคับให้อีกฝ่ายยอมรับอุดมการณ์ของตน ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนาม และจีนได้กระชับแน่นมากขึ้น แม้ทั้ง 2 ประเทศจะยังคงมีปัญหาเรื่องอ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ และพาราเซลในทะเลจีนใต้กันอยู่ แต่ก็ได้ตกลงกันที่จะพัฒนาพื้นที่ทางทะเลร่วมกัน และจะคงสถานะแห่งเสถียรภาพในพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาต่อไป ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2008 เวียดนาม และจีนสามารถแก้ไขข้อพิพาทเขตแดน ที่ดำเนินมายาวนานกว่า 30 ปี

จากรูปแบบการดำเนินนโยบายต่างประเทศในอดีตของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา ได้ทำให้ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และจีน แสดงความไม่พอใจต่อการกระทำของเวียดนาม ในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้เวียดนามถูกประณาม และคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหรัฐฯ และจีน รวมถึงประชาคมระหว่างประเทศอีก ซึ่งจะทำให้การพัฒนาประเทศของเวียดนามประสบปัญหา เนื่องจากเวียดนามยังต้องการความช่วยเหลือจากต่างประเทศ และองค์กรต่าง ๆ เวียดนามจึงต้องแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ดีในการมีสัมพันธภาพกับลาว และกัมพูชาในเชิงสร้างสรรค์

ตัวแปรเกี่ยวกับระบบระหว่างประเทศ

- ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์

เวียดนามมีพื้นที่ 331, 033 ตารางกิโลเมตร

ความยาวเหนือจรดใต้ 1,650 กิโลเมตร

ทิศเหนือมีพรมแดนติดกับจีนยาว 728 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกมีพรมแดนติดกับลาวยาว 1,555 กิโลเมตร

ทิศตะวันตกเฉียงใต้มีพรมแดนติดกับกัมพูชายาว 982 กิโลเมตร

ทิศตะวันออกมีพรมแดนติดกับทะเลจีนใต้ และทิศใต้ติดอ่าวไทย

หากมองจากปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geo – Politics) จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เหตุใดเวียดนามจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับลาว และกัมพูชาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับภูมิภาค เนื่องจากหากลาว และกัมพูชาเกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ก็จะทำให้ภูมิภาคนี้มีความเสถียรภาพให้กับภูมิภาค ซึ่งก็จะช่วยส่งผลให้เวียดนาม มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นด้วย

- สถานการณ์โลกปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศในระดับโลก และในภูมิภาค เอื้อไปในทางให้มีสันติภาพ บริบทของสถานการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีวิวัฒนาการ และความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เกิดการครอบคลุมเชื่อมโยงของกระแสโลก ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ให้เปิดกว้างมากขึ้น เพื่อปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์

- วิฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ.1997

ได้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในภูมิภาคเอเชียในปี ค.ศ.1997 ในขณะที่เศรษฐกิจของเวียดนามดีขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่เวียดนามเปิดประเทศสู่ประชาคมโลก ขยายความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการลงทุนจากต่างประเทศ ในช่วงของวิกฤตการณ์นี้ เวียดนามต้องประสบกับภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการเจริญเติบโตด้านการส่งออก และการลงทุนจากต่างประเทศได้รับผลกระทบ เป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้รายได้ของประเทศลดลง ในปี ค.ศ. 1998 เวียดนามได้พยายามแก้ไขปัญหาด้วยการปรับปรุงกิจการ และเพิ่มมาตรการจูงใจนักลงทุนต่างประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจปัญหา และอุปสรรคของนักลงทุนมากยิ่งขึ้น⁵

- บทบาทของเวียดนามบนเวทีระหว่างประเทศ

เวียดนามต้องสร้างความสัมพันธ์กับประชาคมระหว่างประเทศ ไม่เฉพาะแต่ประเทศในกลุ่มสังคมนิยม ซึ่งหลังจากสิ้นสุดสงครามเย็น และสหภาพโซเวียตล่มสลาย ก็มีอยู่จำนวนไม่มากนัก การต่างประเทศของเวียดนามในปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลงให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ในช่วงเวลาก่อนหน้านั้น นโยบายต่างประเทศของเวียดนาม มุ่งเน้นการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน แต่ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมบทบาท และฐานะของเวียดนามในเวทีระหว่างประเทศ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับภูมิภาค และในระดับโลก และยังมีการเปลี่ยนแนวคิดว่าด้วยการ

⁵ ปิยพัฒน์ บุญนา, “เวียดนาม: ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ และการดำเนินการตอบโต้ภาวะดังกล่าวของรัฐบาล,” เอเชียปริทัศน์ (ปีที่ 22 ฉบับที่ 3 ตุลาคม – ธันวาคม, 2544), น. 51.

ปรับความสัมพันธ์กับประเทศ และองค์กรต่าง ๆ มาเป็นเน้นความสัมพันธ์ระยะยาวที่มีเสถียรภาพ

⁶ ทั้งนี้ องค์กรระหว่างประเทศที่มีความสำคัญกับเวียดนามมากที่สุด คือ

อาเซียน

การเข้าร่วมเป็นประเทศสมาชิกในกลุ่มสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN) นั้น ย่อมสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศมากกว่าการอยู่อย่างโดดเดี่ยว เพราะความร่วมมือในหมู่ประเทศสมาชิกจะเป็นหนทางที่ทำให้เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพึ่งพาอาศัยกัน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาค สามารถเสริมสร้างความมั่นใจ และยังเป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองร่วมกันของประเทศสมาชิกในเวทีระหว่างประเทศ และมีการพัฒนาความร่วมมือระดับภูมิภาค นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดการสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค หรือกับภูมิภาคอื่น ๆ อีกด้วย ทั้งเวียดนาม ลาว และกัมพูชาต่างก็เป็นสมาชิกของอาเซียน ซึ่งในกรณีของลาว และกัมพูชานั้น การเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียน สามารถทำให้ลดการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม และรับความช่วยเหลือ และร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้

เวียดนามได้ให้สัตยาบันแก่กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นกรอบทางกฎหมายที่จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียน ในวันที่ 6 มีนาคม ค.ศ. 2008 แสดงให้เห็นถึงก้าวสำคัญของเวียดนาม ในการมีส่วนร่วมต่อการบูรณาการภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ อาเซียนได้เตรียมพร้อมที่จะมีบทบาทที่เข้มแข็งมากขึ้นต่อไป เพื่อก้าวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี ค.ศ. 2015 บรรลุเป้าหมาย “วิสัยทัศน์เดียว อัตลักษณ์เดียว และประชาคมเดียว” (One Vision, One Identity, One Community) ตลอดจนการที่จะทำให้อาเซียนเป็น “สหภาพอาเซียนเดียว” (One ASEAN Union)

ทั้งนี้ เวียดนามได้เป็นประเทศเจ้าภาพการจัดประชุมอาเซียนในปี ค.ศ. 2010 ซึ่งก็จะทำให้เวียดนามมีโอกาสดำเนินการตามบทบาทบนเวทีระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคนี้ สามารถติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <http://www.asean2010.vn>

⁶ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, “เวียดนาม,” เอเชียรายปี 2006/2550 (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), น. 101.

นอกจากนี้ เวียดนามยังได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกประเภทหมุนเวียน (2 ปี) ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ช่วงปี ค.ศ. 2008 -2009 ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2008 การเข้าเป็นองค์การการค้าโลก (WTO) อย่างเป็นทางการ ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 2007 และการเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non - Aligned Movement - NAM) เป็นต้น

การนำพาประเทศไปสู่ความเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เวียดนามต้องอาศัยการสนับสนุนทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งคือการพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ ด้วยเหตุนี้ เสถียรภาพทางการเมือง ความมั่นคงของประเทศ และภูมิภาค จึงมีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการลงทุนจากต่างประเทศ และเวียดนามก็ต้องการเป็นพื้ยอมรับในประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อแสวงหาความสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจ เวียดนามหวังที่จะให้บรรยากาศแห่งสันติภาพในภูมิภาค เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากตระหนักดีว่า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการค้ากับความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้น มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ถ้าความสัมพันธ์ทางการเมืองกับประเทศคู่ค้าไม่ราบรื่น ปริมาณ และมูลค่าการค้าก็จะลดลง เวียดนามจึงต้องพยายามรักษาสัมพันธ์ภาพทางการเมืองกับประเทศต่าง ๆ ให้ราบรื่น รวมทั้งลาว และกัมพูชาด้วย ซึ่งเมื่อเกิดความร่วมมืออันดีระหว่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ก็จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับกลุ่มอนุภูมิภาคอินโดจีน ไปจนถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถดึงดูดความสนใจจากนานาประเทศ นำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และด้านอื่น ๆ ระหว่างกัน ความสำเร็จจากความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะช่วยผลักดันให้เวียดนาม สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจ NETs (Natural Economic Territories)

การนำแนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจ NETs มาใช้วิเคราะห์ และอธิบายถึงสาเหตุ และปัจจัยในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา ระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ และอธิบายให้เห็นถึงแนวโน้มความร่วมมือระหว่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ดังนี้

การดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา ระหว่าง ค.ศ.2001 - ปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง 3 ประเทศอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเป็นไปได้ที่เวียดนาม ลาว และกัมพูชา จะสามารถพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจนี้ ไปสู่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค (Sub - regional Economic

Zones) อินโดจีนขึ้น ทั้งนี้ Min Tang และ Myo Thant ได้อธิบายแนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจ NETs ไว้โดยระบุว่าเขตเศรษฐกิจคือ กลุ่มความร่วมมือของประเทศจำนวน 3 ประเทศขึ้นไปที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน แต่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยได้ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจไว้ดังนี้

1. ความเกื้อหนุนทางเศรษฐกิจ (Economic Complementarity)

เวียดนามมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับลาว และกัมพูชา โดยได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านการฝึกอบรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

2. ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ (Geographical Proximity)

พื้นที่เขตแดนที่ติดต่อกันระหว่างเวียดนาม กับลาว และเวียดนามกับกัมพูชา หรือบริเวณเชื่อมต่อกันระหว่าง 3 ประเทศ ล้วนแต่เป็นที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามแนวชายแดน โดยจัดให้มีความร่วมมือระหว่างกันในระดับท้องถิ่นที่มีจังหวัด/แขวง ติดต่อกัน และขยายความร่วมมือให้แข็งแกร่งขึ้นต่อไป

3. พันธกรณีทางการเมือง (Political Commitment)

รัฐบาลของเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ต่างก็ให้การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี ได้มีการริเริ่ม และพัฒนาโครงการความร่วมมือต่าง ๆ เป็นประจำ และมีการจัดตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือขึ้นในหลาย ๆ ด้าน

4. สาธารณูปโภค (Infrastructure)

เวียดนามได้ให้ความร่วมมือกับลาว และกัมพูชาในการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น อาทิ การคมนาคม การขนส่ง การสื่อสาร การธนาคาร และการประกันภัย เป็นต้น

จากการนำแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ ของ McGowan และ Shapiro และแนวคิดเรื่องเขตเศรษฐกิจ NETs (Natural Economic Territories) มาวิเคราะห์สาเหตุ และปัจจัยในการกำหนด และดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชาระหว่าง ค.ศ. 2001 - ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่การปฏิรูปนโยบายการบริหารประเทศในปี ค.ศ. 1986 เวียดนามดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยให้ความสำคัญกับผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก พรรคคอมมิวนิสต์แห่งชาติเวียดนาม ซึ่งเป็นองค์กรที่มีอำนาจทั้งหมดในการตัดสินใจ

กำหนด วางแผน และดำเนินนโยบายทุกด้านในการบริหารประเทศ รวมถึงนโยบายต่างประเทศ ได้ มุ่งเน้นการปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามให้พัฒนาสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ดังนั้นการ ดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามต่อลาว และกัมพูชา ซึ่งทั้ง 2 ประเทศเป็นประเทศเพื่อนบ้าน ที่เวียดนามให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นมิตรประเทศเก่าแก่ที่มีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ร่วมกันมาหลายทศวรรษ และมีที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาประเทศของเวียดนาม จึงอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือที่เน้นนโยบายทางด้านเศรษฐกิจเช่นกัน นอกจากนี้ ด้วยความ ใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ของทั้ง 3 ประเทศ จึงทำให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างเวียดนาม ลาว และกัมพูชา มีโอกาสที่จะขยายไปสู่การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคอินโดจีนขึ้นได้